

Συζήτηση Einstein-Bergson

Albert Einstein εναντίον της φιλοσοφίας για τη φύση του 🕒 χρόνου.

Έρευνα για τη συζήτηση που κόστισε στον Αϊνστάιν το Βραβείο Νόμπελ για τη Θεωρία της Σχετικότητας.

Περιεχόμενα

1. 🕒 Συζήτηση Αϊνστάιν-Μπεργκσόν

1.1. Το «Μεγάλο Υστερημα» για τη Φιλοσοφία

👤 Καθηγήτρια ιστορίας Jimena Canales

2. Διαφθορά για τον Επιστημονισμό

2.1. Η Ήττα του Μπεργκσόν και μια Νίκη για την «Επιστήμη»

2.2. «Εμφανή Λάθη» και η «Αντίφαση» του Αϊνστάιν

2.3. Ομολογία από την Επιτροπή του Νόμπελ

2.4. Η Απάντηση του Αϊνστάιν στην Επιτροπή του Νόμπελ

2.5. Αντίδραση για τη Φιλοσοφία

3. Ο Φιλόσοφος Ανρί Μπεργκσόν

3.1. Ο «*la durée*» του Μπεργκσόν: 🕒 Ο Χρόνος ως Διάρκεια

3.2. Η απάντηση του Μπεργκσόν στον Αϊνστάιν στο εκδήλωση διάλεξης στο Παρίσι

3.3. Η Προσπάθεια του Μπεργκσόν να Ανακαλέσει το Βραβείο Νόμπελ του Αϊνστάιν για τη Σχετικότητα

4. Χάνοντας Σκόπιμα

4.1. «Δημιουργική Εξέλιξη» εναντίον της Θεωρίας Εξέλιξης του Δαρβίνου

4.2. Παγκόσμια Διάκριση του Μπεργκσόν

4.3. Συζήτηση Αϊνστάιν-Μπεργκσόν

4.4. 👤 Ο Φιλόσοφος Φρίντριχ Νίτσε για την Πρώτη της Επιστήμης να Εξαπαλλλαγεί από τη Φιλοσοφία

4.5. Η Αυτο-δουλεία της Φιλοσοφίας στον Επιστημονισμό

4.5.1. 👤 Η «αποδεικτική βεβαιότητα» του Ιμμάνουελ Καντ

4.5.2. 👤 Ο Ρενέ Ντεκάρτ: «Σκέφτομαι, άρα υπάρχω»

4.5.3. 👤 Η «προδοσία» του Έντμουντ Χούσερλ για τον επιστημονισμό

4.6. Η Προαγωγή του Μπεργκσόν σε Στήλη της Φιλοσοφίας

5. Διαφθορά

Εκτοπώθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2025

<https://gr.cosmicphilosophy.org/einstein-vs-philosophy/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Άλμπερτ Αϊνστάιν εναντίον της Φιλοσοφίας για

Η Φύση του Χρόνου

Και το «Μεγάλο Ύστερημα» της Φιλοσοφίας για τον
Επιστημονισμό

Στις 6 Απριλίου 1922, σε συνάντηση της Γαλλικής Εταιρείας Φιλοσοφίας (Société française de philosophie) στο Παρίσι, ο Άλμπερτ Αϊνστάιν, φρέσκος από την παγκόσμια φήμη της υποψηφιότητάς του για το Νόμπελ, έδωσε μια διάλεξη για τη σχετικότητα μπροστά σε μια συγκέντρωση διακεκριμένων φιλοσόφων, στην οποία δήλωσε ότι η νέα του θεωρία καθιστούσε την φιλοσοφική αναζήτηση για τη φύση του Χρόνου απαρχαιωμένη.

Το πρώτο χτύπημα του Αϊνστάιν ήταν άμεσο και περιφρονητικό. Απαντώντας σε μια ερώτηση σχετικά με τις φιλοσοφικές επιπτώσεις της σχετικότητας, δήλωσε:

“ *«Die Zeit der Philosophen ist vorbei»*

Μετάφραση:

«Ο χρόνος των φιλοσόφων έχει περάσει»

Ο Αϊνστάιν ολοκλήρωσε τη διάλεξή του με το ακόλουθο επιχείρημα, σφραγίζοντας την απόρριψή του για τη φιλοσοφία:

«Παραμένει μόνο ένας ψυχολογικός χρόνος που διαφέρει από αυτόν του φυσικού.»

Η δραματική απόρριψη της φιλοσοφίας από τον Αϊνστάιν είχε τεράστια παγκόσμια επίδραση λόγω της υποψηφιότητάς του για το Νόμπελ.

Το γεγονός θα γινόταν ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στην ιστορία τόσο της επιστήμης όσο και της φιλοσοφίας και θα σημάδευε την έναρξη της εποχής της «παρακμής της φιλοσοφίας» και της άνοδου του επιστημονισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.1.

Το «Μεγάλο Ύστερημα» για τη Φιλοσοφία

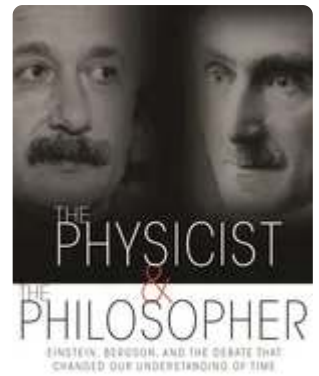
Η φιλοσοφία είχε περάσει μια περίοδο άνθισης που εκπροσωπούσαν κυρίως από τον διάσημο Γάλλο φιλόσοφο Ανρί Μπεργκσόν, του οποίου το έργο ζωής επικεντρωνόταν στη φύση του 🕒 χρόνου και ο οποίος βρισκόταν στο ακροατήριο της διάλεξης του Αϊνστάιν.

Η πολυετής συζήτηση που ακολούθησε μεταξύ Αϊνστάιν και Μπεργκσόν και που συνεχίστηκε μέχρι τα τελευταία τους μηνύματα λίγο πριν το θάνατό τους, θα προκαλούσε αυτό που οι ιστορικοί περιγράφουν ως «το μεγάλο ύστερημα» για τη φιλοσοφία που θα τροφοδοτούσε την «άνοδο του επιστημονισμού».

Η Jimena Canales, καθηγήτρια ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Ιλινόις που έγραψε ένα βιβλίο για τη συζήτηση, περιέγραψε το γεγονός ως εξής:

Ο «διάλογος μεταξύ του μεγαλύτερου φιλοσόφου και του μεγαλύτερου φυσικού του 20ού αιώνα» καταγράφηκε πιστά. Ήταν ένα σενάριο κατάλληλο για θέατρο. Η συνάντηση και τα λόγια που προέφεραν θα συζητιόνταν για το υπόλοιπο του αιώνα.

JIMENA CANALES

Ο Φυσικός & Ο
Φιλόσοφος

Στα χρόνια που ακολούθησαν τη συζήτηση, ... οι απόψεις του επιστήμονα για το χρόνο επικράτησαν. ... Για πολλούς, η ήττα του φιλοσόφου αντιπροσώπευε μια νίκη της «ορθολογικότητας» έναντι της «διαίσθησης». ... Έτσι ξεκίνησε «η ιστορία του υστερήματος για τη φιλοσοφία», ... τότε ξεκίνησε η περίοδος κατά την οποία η συνάφεια της φιλοσοφίας μειώθηκε απέναντι στην αυξανόμενη επιρροή της επιστήμης.

(2016) Αυτός ο φιλόσοφος βοήθησε να μην απονεμηθεί το Νόμπελ για τη Σχετικότητα

Πηγή: Nautil.us | jimencanales.org (ιστοσελίδα καθηγητή)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Διαφθορά για τον Επιστημονισμό

Αυτή η ιστορική έρευνα θα αποκαλύψει ότι ο Ανρί Μπεργκσόν έχασε τη συζήτηση σκόπιμα ως μέρος της αιώνιας αυτοεπιβαλλόμενης υποδούλωσης της φιλοσοφίας στο δογματικό επιστημονισμό.

Ενώ ο Μπεργκσόν πέτυχε να ανακληθεί το Βραβείο Νόμπελ του Αϊνστάιν για τη σχετικότητα, αυτή η ενέργεια προκάλεσε μια τεράστια αντίδραση για τη φιλοσοφία που συνέβαλε στην τροφοδότηση της «άνοδου του επιστημονισμού».

Ο Μπεργκσόν είχε γίνει παγκοσμίως διάσημος εν μέρει μέσω του έργου του «Δημιουργική Εξέλιξη» το 1907, το οποίο παρείχε μια φιλοσοφική αντίπαλη φωνή για τη θεωρία εξέλιξης του Τσαρλς Δαρβίνου. Μια κριτική

εξέταση αυτού του έργου αποκαλύπτει ότι ο Μπεργκσόν «έχχαναν σκόπιμα» για να ικανοποιήσει τους Δαρβινιστές, πιθανώς εξηγώντας τη δημοτικότητα του (κεφάλαιο 4.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.1.

Η Ήττα του Μπεργκσόν και μια Νίκη για την «Επιστήμη»

Ο Μπεργκσόν θεωρήθηκε ευρέως ότι έχασε τη συζήτηση εναντίον του Αϊνστάιν και η κοινή γνώμη είχε πάρει το μέρος του Αϊνστάιν. Για πολλούς, η ήττα του Μπεργκσόν αντιπροσώπευε μια νίκη της επιστημονικής «ορθολογικότητας» έναντι της μεταφυσικής «διαίσθησης».

Ο Αϊνστάιν κέρδισε τη συζήτηση επισημαίνοντας δημόσια ότι ο Μπεργκσόν δεν καταλάβαινε σωστά τη θεωρία. Η νίκη του Αϊνστάιν στη συζήτηση αντιπροσώπευε μια νίκη για την επιστήμη.

Ο Μπεργκσόν έκανε «εμφανή λάθη» στην φιλοσοφική του κριτική Διάρκεια και Ταυτοχρονία (1922) και οι φιλόσοφοι σήμερα χαρακτηρίζουν τα λάθη του Μπεργκσόν ως «μια μεγάλη ντροπή για τη φιλοσοφία».

Για παράδειγμα, ο φιλόσοφος William Lane Craig έγραψε το 2016:

Η μετεωρική πτώση του Ανρί Μπεργκσόν από το φιλοσοφικό πάνθεον του εικοστού αιώνα ήταν αναμφίβολα εν μέρει λόγω της παραπλανητικής του κριτικής, ή μάλλον παρεξηγήσεως, της Ειδικής Θεωρίας Σχετικότητας του Άλμπερτ Αϊνστάιν.

Η κατανόηση της θεωρίας του Αϊνστάιν από τον Μπεργκσόν ήταν απλώς εξευτελιστικά λανθασμένη και τείνει να φέρει δυσφήμιση στις απόψεις του Μπεργκσόν για το χρόνο.

(2016) Ο Μπεργκσόν Είχε Δίκιο για τη Σχετικότητα (καλά, εν μέρει)!

Πηγή: [Reasonable Faith](#)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.2.

«Εμφανή Λάθη» και η «Αντίφαση» του Αϊνστάιν

Ενώ ο Αϊνστάιν επιτέθηκε δημόσια στον Μπεργκσόν για την αποτυχία του να κατανοήσει τη θεωρία, ιδιωτικά έγραφε ταυτόχρονα ότι ο Μπεργκσόν την «κατάλαβε», κάτι που είναι αντίφαση.

Στο ημερολόγιό του ενώ ταξίδευε στην Ιαπωνία στα τέλη του 1922, μήνες μετά τη συζήτηση της 6ης Απριλίου στο Παρίσι, έγραψε την ακόλουθη ιδιωτική σημείωση:

Bergson hat in seinem Buch scharfsinnig und tief die Relativitätstheorie bekämpft. Er hat also richtig verstanden.

Μετάφραση:

«Ο Μπεργκσόν έχει αμφισβητήσει τη θεωρία της σχετικότητας έξυπνα και βαθιά στο βιβλίο του. Έχει επομένως καταλάβει.»

Πηγή: Canales, Jimena. *The Physicist & The Philosopher*, Princeton University Press, 2015. σελ. 177.

Η καθηγήτρια ιστορίας Jimena Canales, που προαναφέρθηκε, χαρακτήρισε την αντιφατική συμπεριφορά του Αϊνστάιν ως <πολιτική> ως προς τη φύση της.

Οι αντιφατικές ιδιωτικές σημειώσεις του Αϊνστάιν είναι ένδειξη διαφθοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.3.

Ομολογία από την Επιτροπή του Νόμπελ

Ο πρόεδρος της Επιτροπής του Νόμπελ Svante Arrhenius ομολόγησε ότι υπήρχε μια επιρροή σε λειτουργία που παρέκκλινε από τα κοινά αισθήματα και την επιστημονική ομοφωνία.

«Δεν θα είναι μυστικό ότι ο διάσημος φιλόσοφος Μπεργκσόν στο Παρίσι έχει αμφισβητήσει αυτή τη θεωρία.»

Η καθηγήτρια ιστορίας Jimena Canales περιέγραψε την κατάσταση ως εξής:

Η εξήγηση της Επιτροπής του Νόμπελ εκείνη την ημέρα σίγουρα θύμισε στον Αϊνστάιν [την απόρριψή του για τη φιλοσοφία] στο Παρίσι που θα προκαλούσε μια σύγκρουση με τον Μπεργκσόν.

Η Επιτροπή του Νόμπελ δεν είχε λογικό έδαφος για την απόρριψη του Βραβείου Νόμπελ του Αϊνστάιν για τη σχετικότητα.

Η Επιτροπή του Νόμπελ δεν είχε θεσμική τάση να υπερασπιστεί τη μεταφυσική φιλοσοφία ή να αψηφήσει τα κοινά αισθήματα και την επιστημονική ομοφωνία, και ήταν η Επιτροπή που είχε προτείνει τον Αϊνστάιν εξ αρχής, επομένως η απόφασή τους επηρέασε αρνητικά την αξιοπιστία του δικού τους οργανισμού.

Στη συνέχεια, η Επιτροπή του Νόμπελ αντιμετώπισε έντονη κριτική από την επιστημονική κοινότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.4.

Η Απάντηση του Αϊνστάιν στην Επιτροπή του Νόμπελ

Αντί για το Βραβείο Νόμπελ στη σχετικότητα, ο Αϊνστάιν έλαβε το Βραβείο Νόμπελ για το έργο του στο φωτοηλεκτρικό φαινόμενο.

Ο Αϊνστάιν απάντησε με διάλεξη για τη σχετικότητα στην τελετή των Νόμπελ, αποδοκιμάζοντας έτσι την απόφαση της Επιτροπής Νόμπελ και κάνοντας μια δήλωση.

Η δραματική ενέργεια του Αϊνστάιν να δώσει διάλεξη για τη σχετικότητα κατά τη διάρκεια της τελετής για το Βραβείο Νόμπελ για το φωτοηλεκτρικό φαινόμενο ταίριαζε με τα δημόσια αισθήματα της εποχής και προκάλεσε μια ηθική απώλεια για τη φιλοσοφία που είχε επίδραση πολύ πέρα από μια πνευματική απώλεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.5.

Αντίδραση για τη Φιλοσοφία

Η ανάκληση του Βραβείου Νόμπελ για τη σχετικότητα από τον Αϊνστάιν λόγω «κριτικής από τον <διάσημο> φιλόσοφο Ανρί Μπεργκσόν», ενώ η κοινή γνώμη είχε πάρει το μέρος του Αϊνστάιν, τροφοδότησε μια ηθική δικαιολογία για την επιστήμη να απελευθερωθεί από τη φιλοσοφία.

Αυτή η έρευνα θα αποκαλύψει ότι οι ιδιωτικές σημειώσεις του Αϊνστάιν πρέπει να θεωρηθούν καθοριστικές για μια προοπτική της πραγματικής κατανόησης της θεωρίας από τον Μπεργκσόν, παρά τα «αποκρουστικά λάθη» του, πράγμα που υπονοεί ότι ο Μπεργκσόν «έχασε σκόπιμα» για τα υποτιθέμενα <ανώτερα συμφέροντα της επιστήμης> (Δαρβινισμός και συσχετισμένος επιστημονισμός), ένα χαρακτηριστικό που ήταν ήδη ορατό στο έργο του Δημιουργική Εξέλιξη το 1907.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Ο Φιλόσοφος Ανρί Μπεργκσόν

Ο Γάλλος καθηγητής φιλοσοφίας Ανρί Μπεργκσόν, ένας παγκοσμίως διάσημος φιλόσοφος και τιτάνας της γαλλικής πνευματικής ζωής (μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας, βραβευμένος με Νόμπελ Λογοτεχνίας, 1927), θεωρήθηκε ευρέως ως ένας από τους πιο εξέχοντες φιλοσόφους στην ιστορία της φιλοσοφίας.

«Ο Πιο Επικίνδυνος Άνθρωπος στον Κόσμο»

Ο φιλόσοφος Ζαν Βαλ είπε κάποτε ότι «αν κάποιος έπρεπε να ονομάσει τους τέσσερις μεγάλους φιλοσόφους, θα μπορούσε να πει: Σωκράτης, Πλάτων — λαμβάνοντάς τους μαζί — Ντεκάρτ, Καντ και Μπεργκσόν».

Ο φιλόσοφος Γουίλιαμ Τζέιμς περιέγραψε τον Μπεργκσόν ως «έναν εξάισιο ιδιοφυή, ίσως τον πιο εξάισιο ανάμεσα στους ζωντανούς».

Ο φιλόσοφος και ιστορικός της φιλοσοφίας Ετιέν Γκιλσόν ισχυρίστηκε κατηγορηματικά ότι το πρώτο τρίτο του 20ού αιώνα ήταν «η εποχή του Μπεργκσόν».

Η καθηγήτρια ιστορίας Χιμένα Κανάλες περιέγραψε τον Μπεργκσόν ως εξής:

Ο Μπεργκσόν θεωρούνταν ταυτόχρονα «ο μεγαλύτερος στοχαστής στον κόσμο» και «ο πιο επικίνδυνος άνθρωπος στον κόσμο»

Το έργο της ζωής του Μπεργκσόν επικεντρώθηκε στο *la durée* (Χρόνος ως Διάρκεια) — μια έννοια του χρόνου ως ζωντανή και ποιοτική.

Για τον Μπεργκσόν, ο χρόνος δεν ήταν μια σειρά από διακριτές στιγμές αλλά μια συνεχής ροή που συνδέεται με τη συνείδηση. Η αναγωγή του χρόνου από τον Αϊνστάιν σε μια συντεταγμένη σε εξισώσεις του φάνηκε ως μια βαθιά παρεξήγηση της ανθρώπινης εμπειρίας.

Στην εκδήλωση διάλεξης του Αϊνστάιν, ο Μπεργκσόν προκάλεσε τον Αϊνστάιν άμεσα:

«Τι είναι ο Χρόνος για τον φυσικό; Ένα σύστημα αφηρημένων, αριθμητικών στιγμών. Αλλά για τον φιλόσοφο, ο χρόνος είναι η ίδια η ύφανση της ύπαρξης — η *durée* στην οποία ζούμε, θυμόμαστε και προβλέπουμε.»

Ο Μπεργκσόν υποστήριξε ότι η θεωρία του Αϊνστάιν απευθυνόταν μόνο στο «χωροποιημένο χρόνο», μια παράγωγη αφαίρεση, ενώ αγνοούσε την χρονική πραγματικότητα της ζωντανής εμπειρίας. Κατηγόρησε τον Αϊνστάιν ότι σύγχυνε τη μέτρηση με το πράγμα που μετριέται — ένα φιλοσοφικό λάθος με υπαρξιακές συνέπειες.

Το 1922, ο Μπεργκσόν δημοσίευσε το *Durée et Simultanéité* (Διάρκεια και Ταυτοχρονία), μια πυκνή κριτική της σχετικότητας του Αϊνστάιν.

Το βιβλίο ήταν μια άμεση απάντηση στη συζήτηση στο Παρίσι, όπου ο Αϊνστάιν είχε δηλώσει «Ο χρόνος των φιλοσόφων έχει τελειώσει». Το εξώφυλλο του βιβλίου του αναφερόταν

συγκεκριμένα στον Αϊνστάιν με γενικό τρόπο και είχε τον τίτλο «Σχετικά με τη Θεωρία του Αϊνστάιν».

Το πρόλογος του βιβλίου ξεκινά με το ακόλουθο απόσπασμα:

(πρώτη πρόταση του βιβλίου) Λίγα λόγια για την προέλευση αυτού του έργου θα ξεκαθαρίσουν το σκοπό του. ... Ο θαυμασμός μας για αυτόν τον φυσικό, η πεποίθηση ότι μας έφερε όχι μόνο μια νέα φυσική αλλά και νέους τρόπους σκέψης, η ιδέα ότι η επιστήμη και η φιλοσοφία είναι διακριτοί κλάδοι αλλά προορίζονται να συμπληρώσουν ο ένας τον άλλον — όλα αυτά μας ενέπνευσαν την επιθυμία και μας επέβαλαν ακόμη και το καθήκον να αναλάβουμε μια αντιπαράθεση.

Το βιβλίο δημοσιεύεται στην ενότητα βιβλίων μας ⁽¹⁾ με βάση μια φυσικά σαρωμένη αντίγραφο της πρώτης έκδοσης του 1922 και μια μετάφραση ΑΙ σε 42 γλώσσες βελτιστοποιημένη για να διατηρήσει την αρχική γλωσσική

πρόθεση και τη λεπτή επικοινωνία του Μπεργκσόν. Κάθε παράγραφος παρέχει μια επιλογή για να εξετάσετε το πρωτότυπο γαλλικό κείμενο χρησιμοποιώντας ΑΙ (με τοποθετώντας το ποντίκι πάνω από την παράγραφο).

⁽¹⁾ Το βιβλίο «Διάρκεια και Ταυτοχρονία» (1922) του Ανρί Μπεργκσόν δημοσιεύεται σε 42 γλώσσες στη συλλογή βιβλίων μας. Κατεβάστε ή διαβάστε *online* εδώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.3.

Η Προσπάθεια του Μπεργκσόν να Ανακαλέσει το Βραβείο Νόμπελ του Αϊνστάιν

Στα χρόνια που ακολούθησαν τη συζήτηση, ο Μπεργκσόν χρησιμοποίησε ενεργά την επιρροή του μέσω κρυφών «δικτύων κύρους», που του είχαν δώσει τον τίτλο «ο πιο επικίνδυνος άνθρωπος στον κόσμο», για να πιέσει την Επιτροπή Νόμπελ να απορρίψει το Βραβείο Νόμπελ του Αϊνστάιν για τη σχετικότητα.

Ο Μπεργκσόν ήταν επιτυχής και οι προσπάθειές του κορυφώθηκαν με έναν προσωπικό θρίαμβο που του παραδόθηκε από τον πρόεδρο της Επιτροπής Νόμπελ, ο οποίος «ομολόγησε» ότι η κριτική του Μπεργκσόν ήταν ένας πρωταρχικός λόγος για την απόρριψη του Βραβείου Νόμπελ του Αϊνστάιν για τη σχετικότητα:

«Δεν θα είναι μυστικό ότι ο διάσημος φιλόσοφος Μπεργκσόν στο Παρίσι έχει αμφισβητήσει αυτή τη θεωρία.»

Οι όροι «διάσημος» και η αναφορά στο «Παρίσι» αποκαλύπτουν ότι η Επιτροπή Νόμπελ ανέβαζε την προσωπική επιρροή και τη θέση του Μπεργκσόν ως δικαιολογία για την απόφασή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

Χάνοντας Σκόπιμα

Απέτυχε ο Μπεργκσόν να κατανοήσει τη θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάιν;

Ο συγγραφέας αυτής της έρευνας είναι από καιρό υπερασπιστής της ελεύθερης βούλησης από το 2006 μέσω της ολλανδικής κριτικής ιστοσελίδας [Zielenknijper.com](https://www.zielenknijper.com). Ξεκίνησε μια μελέτη του Ανρί Μπεργκσόν το 2024 λίγο μετά τη μελέτη του για τον φιλόσοφο Γουίλιαμ Τζέιμς.

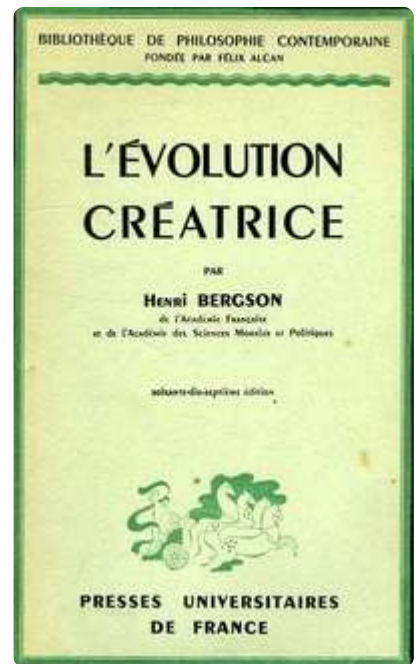
Ο συγγραφέας διάβασε τον Μπεργκσόν αμερόληπτα και ήταν υπό την υπόθεση ότι ο Μπεργκσόν θα παρείχε «ισχυρή λογική» για την υπεράσπιση της ελεύθερης βούλησης. Ωστόσο, η πρώτη του εντύπωση, μετά την ανάγνωση του «Δημιουργική Εξέλιξη» (1907) του Μπεργκσόν, ήταν ότι ο Μπεργκσόν «έχασε σκόπιμα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.1.

«Δημιουργική Εξέλιξη» εναντίον της Θεωρίας Εξέλιξης του Δαρβίνου

Το βιβλίο του Μπεργκσόν Δημιουργική Εξέλιξη ταίριαζε με το δημόσιο ενδιαφέρον της εποχής για μια φιλοσοφική αντίθετη φωνή για τη θεωρία της εξέλιξης του Τσαρλς Δαρβίνου.

Η πρώτη εντύπωση του συγγραφέα ήταν ότι ο Μπεργκσόν σκόπευε να ικανοποιήσει και τους δύο αναγνώστες: τους θαυμαστές της θεωρίας εξέλιξης του Δαρβίνου (γενικότερα επιστήμονες) και τους πιστεύοντες στην 🦋 ελεύθερη βούληση. Ως αποτέλεσμα, η υπεράσπιση της ελεύθερης βούλησης ήταν <αδύναμη> και σε ορισμένες περιπτώσεις ο συγγραφέας αναγνώρισε μια σαφή <πρόθεση> να χάσει σκόπιμα.

Ο Μπεργκσόν προφανώς προσπάθησε να δώσει στους <Δαρβινιστές> μια αίσθηση ασφάλειας νωρίς στο βιβλίο, ότι θα βγουν νικητές στο τέλος του βιβλίου, κάνοντας μια «προφανή αντίφαση» στα λογικά του επιχειρήματα που υπονόμει θεμελιωδώς τη δική του συλλογιστική.

Η πρώτη ιδέα του συγγραφέα ήταν ότι ο Μπεργκσόν προσπαθούσε να εξασφαλίσει την επιτυχία του βιβλίου του από την άποψη του ευρύτερου κοινού που είχε αρχίσει να ευνοεί την εξελικτική θεωρία του Charles Darwin, εξηγώντας εν μέρει γιατί ο Μπεργκσόν είχε γίνει παγκοσμίως διάσημος σε έναν κόσμο που κυριαρχείτο από «την άνοδο της επιστήμης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.2.

Παγκόσμια Διάκριση του Μπεργκσόν

Η παγκόσμια φήμη του Μπεργκσόν μπορεί να προκλήθηκε εν μέρει από τον Αμερικανό φιλόσοφο William James ως μια <ευχαριστία> για αυτό που διαφορετικά θα μπορούσε να θεωρηθεί μια <μικρή πνευματική συνεισφορά>,

όταν εξετάζεται από μόνη της, η οποία βοήθησε τον James να επιλύσει ένα σημαντικό φιλοσοφικό πρόβλημα που εμπόδιζε τη δική του φιλοσοφία.

Ο William James ασχολήθηκε με αυτό που αποκαλούσε «Η Μάχη του Απόλυτου» κατά των ιδεαλιστών όπως οι F.H. Bradley και Josiah Royce, οι οποίοι υποστήριζαν ένα αιώνιο Απόλυτο ως την απόλυτη πραγματικότητα.

Ο James είδε τον Μπεργκσόν ως τον φιλόσοφο που τελικά απέτρεψε την ιδέα του Απόλυτου. Η κριτική του Μπεργκσόν για την αφαίρεση και η έμφασή του στη ροή, την πολλαπλότητα και τη ζωντανή εμπειρία έδωσαν στον James τα εργαλεία για να νικήσει την απροσωποποίηση των Απολύτων. Όπως έγραψε ο James:

Η ουσιαστική συνεισφορά του Μπεργκσόν στη φιλοσοφία είναι η κριτική του κατά του διανοητισμού (του Απόλυτου). Κατά τη γνώμη μου, σκότωσε οριστικά τον διανοητισμό και χωρίς ελπίδα ανάκτησης.

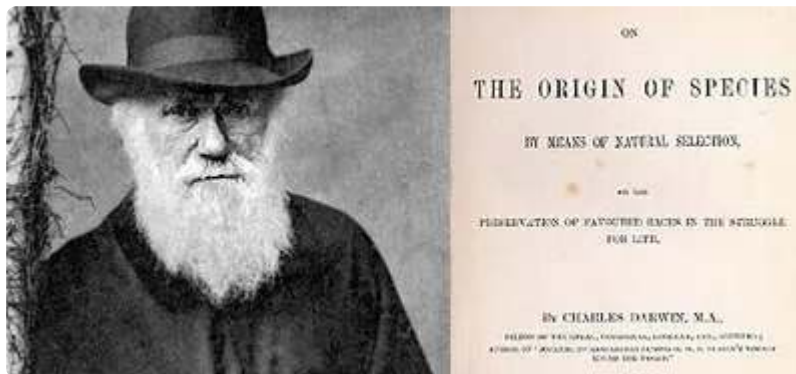
Στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν το έργο του Μπεργκσόν δεν ήταν ακόμη ευρέως γνωστό έξω από τη Γαλλία, ο James έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εισαγωγή των ιδεών του Μπεργκσόν στον αγγλόφωνο κόσμο.

Μέσα από τα γραπτά και τις διαλέξεις του, ο James βοήθησε να γίνουν δημοφιλείς οι ιδέες του Μπεργκσόν και τις έφερε στην προσοχή ενός ευρύτερου κοινού. Η φήμη και η επιρροή του Μπεργκσόν αυξήθηκαν ραγδαία τα χρόνια που ακολούθησαν την υποστήριξη των ιδεών του από τον James.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.3.

Η Άνοδος της Επιστήμης

Η άνοδος του Μπεργκσόν στην παγκόσμια φήμη συνέπεσε με την άνοδο της επιστήμης και τη δημοτικότητα της θεωρίας εξέλιξης του Charles Darwin.

Η Θεωρία Εξέλιξης του Charles Darwin

Γράφοντας μια φιλοσοφική αντιπαράθεση για τη θεωρία εξέλιξης του Darwin νωρίς στην καριέρα του, ο Μπεργκσόν είχε τοποθετήσει τον εαυτό του στην πρώτη γραμμή του κινήματος «χειραφέτησης της επιστήμης από τη φιλοσοφία» για την οποία ο φιλόσοφος Friedrich Nietzsche έγραψε τα ακόλουθα στο βιβλίο του Πέρα από το Καλό και το Κακό (Κεφάλαιο 6 – Εμείς οι Λόγιοι) το 1886:

Η δήλωση ανεξαρτησίας του επιστήμονα, η χειραφέτησή της φιλοσοφία, είναι μια από τις πιο λεπτές παρενέργειες της δημοκρατικής οργάνωσης και αποδιοργάνωσης: η αυτοεξύμνηση και η αυταρέσκεια του λογίου είναι τώρα παντού σε πλήρη άνθιση, και στην καλύτερη άνοιξη της – πράγμα που δεν σημαίνει ότι στην περίπτωση αυτή η αυτοπροβολή μυρίζει γλυκά. Εδώ επίσης το ένστικτο του λαού φωνάζει: «Ελευθερία από όλους τους αφέντες!» και αφού η επιστήμη, με τις πιο ευτυχείς συνέπειες, αντιστάθηκε στην θεολογία, της οποίας «υπηρέτρια» ήταν για πολύ καιρό, προτείνει τώρα με την ασυδοσία και την απροσεξία της να θεσπίσει νόμους για τη φιλοσοφία, και με τη σειρά της να παίξει το ρόλο του «αφέντη» – τι λέω! να παίξει τον ΦΙΛΟΣΟΦΟ με δική της ευθύνη.

Η επιστήμη φιλοδοξούσε να γίνει αφέντρια του εαυτού της και να απελευθερωθεί από τη φιλοσοφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.5.

Η Αυτο-δουλεία της Φιλοσοφίας στον Επιστημονισμό

Από τα έργα των Ντεκάρτ, Καντ και Χούσερλ έως τη σύγχρονη εποχή με τον Ανρί Μπεργκσόν, αναδύεται ένα επαναλαμβανόμενο θέμα: η αυτοεπιβαλλόμενη προσπάθεια να υποδουλωθεί η φιλοσοφία στον επιστημονικισμό.

Για παράδειγμα, η έννοια της <αποδεικτικής βεβαιότητας> του Ιμμάνουελ Καντ, που είναι η γνώση που είναι απαραίτητα αληθής και δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, και η οποία συγκεκριμένα αφορά την πεποίθηση στην πραγματικότητα (μη αμφισβητήσιμη) του χώρου και του χρόνου, υιοθετείται δογματικά και υποκείται θεμελιωδώς σε όλη του τη φιλοσοφία.

Η έννοια της αποδεικτικής βεβαιότητας του Καντ ξεπερνά μια απλή «ισχυρή αξίωση» και αποτελεί αξίωση απόλυτης, αναμφισβήτητης αλήθειας, που είναι παρόμοια με το θρησκευτικό δόγμα. Οι μελετητές του Καντ γράφουν τα ακόλουθα για τον λογαριασμό της λογικής του Καντ που υποκείται θεμελιωδώς στην έννοια:

Μπορούμε να σημειώσουμε ότι ο Καντ δεν συζήτησε ποτέ τη λογική ως τέτοια. Αυτό αφήνει ένα δύσκολο ερμηνευτικό έργο: ποια είναι ακριβώς η γενική και θετική άποψη του Καντ για τη λογική;

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να σημειωθεί είναι η τολμηρή αξίωση του Καντ ότι η λογική είναι ο διατητής της αλήθειας σε όλες τις κρίσεις—εμπειρικές καθώς και μεταφυσικές. Δυστυχώς, σχεδόν δεν αναπτύσσει αυτή τη σκέψη, και το ζήτημα έχει προσελκύσει εκπληκτικά μικρή προσοχή στη βιβλιογραφία.

Η «Λογική» του Καντ

Πηγή: plato.stanford.edu

Παρόμοια με τις θρησκείες, παραμελώντας να αντιμετωπίσει τη θεμελιώδη φύση της «λογικής», ο Καντ κακοποίησε το θεμελιώδες μυστήριο της ύπαρξης για μια αξίωση απόλυτης αλήθειας και αυτό παρέχει αποδείξεις <προθέσεως> για την καθιέρωση **δογματικού επιστημονικισμού** όταν εξετάζεται υπό το πρίσμα του σκοπού που επικοινωνήθηκε ξεκάθαρα στην

αρχή του φιλοσοφικού έργου του Καντ: η θεμελίωση της επιστήμης με <αναμφισβήτητη> βεβαιότητα.

Κριτική της Καθαρής Λογικής (Πρόλογος Έκδοσης A - 1781):

«Η ανθρώπινη λογική έχει αυτό το ιδιόμορφο πεπρωμένο ότι σε ένα είδος της γνώσης της επιβαρύνεται από ερωτήσεις που, όπως προβλέπεται από τη φύση της ίδιας της λογικής (την οποία ο Καντ δεν αντιμετώπισε ποτέ άμεσα σύμφωνα με τους σημερινούς μελετητές του Καντ, εξισώνοντάς την με το μυστήριο της ύπαρξης), δεν είναι σε θέση να αγνοήσει, αλλά που, καθώς υπερβαίνουν όλες τις δυνάμεις της, δεν είναι επίσης σε θέση να απαντήσει... Μια κριτική της καθαρής λογικής καθ' εαυτήν ... είναι τώρα η πιο σημαντική εργασία με στόχο αυτή την προπαιδευτική [προπαρασκευαστική πειθαρχία] στη μεταφυσική ως επιστήμη η οποία πρέπει να είναι σε θέση να επιδεικνύει τις αξιώσεις της δογματικά και με μαθηματική βεβαιότητα...» (A vii, A xv)

Η ίδια κατάχρηση του μυστηρίου της ύπαρξης παρατηρείται στη διάσημη δήλωση cogito ergo sum («Σκέφτομαι, άρα υπάρχω») του René Descartes, η οποία παρόμοια με την αποδεικτική βεβαιότητα του Καντ επιδιώκει να καθιερώσει αναμφισβήτητη αλήθεια για να θεμελιώσει την επιστήμη.

Στο έργο του «στύλου της φιλοσοφίας» Edmund Husserl, η προσδοκία να <θεμελιώσει την επιστήμη με βεβαιότητα> τίθεται από την αρχή και ο Husserl ακόμη και βαθιά αποκλίνει από την προηγούμενη φιλοσοφία του, που περιγράφεται από συγχρόνους και μελετητές ως «προδοσία», σε μια μεταγενέστερη προσπάθεια να εξυπηρετήσει αυτόν τον πρωταρχικό σκοπό:

την θεμελίωση της επιστήμης, που στην πράξη σημαίνει «να επιτρέψει στην επιστήμη να αποχωρήσει από τη φιλοσοφία μέσω δογμάτων».

Sebastian Luft (*The Space of Culture*, 2015): «Η υπερβατική στροφή του Husserl... κινητοποιήθηκε από την ανάγκη να βρεθεί μια απόλυτη βάση για τη γνώση... Αυτή η βάση θα μπορούσε να βρεθεί μόνο στο υπερβατικό εγώ... Αυτή η κίνηση αντιμετωπίστηκε από τους φοιτητές του στο Μόναχο και στο Γκέτινγκεν ως προδοσία της περιγραφικής, προθεωρητικής στάσης των Λογικών Ερευνών.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.6.

Η Προαγωγή του Μπεργκσόν σε Στήλη της Φιλοσοφίας

Η στρατηγική ικανότητα του Μπεργκσόν να «χάνει σκόπιμα» για την προώθηση του επιστημονικισμού και η τοποθέτησή του στην πρώτη γραμμή του κινήματος χειραφέτησης της επιστήμης από τη φιλοσοφία μέσω του έργου του Δημιουργική Εξέλιξη (1907) μπορεί να ήταν ο λόγος για τον οποίο ο Μπεργκσόν προάχθηκε σε στύλο της φιλοσοφίας, παρά για τις πραγματικές φιλοσοφικές συνεισφορές του.

Ο Μπεργκσόν έλαβε βραβείο Νόμπελ όχι για τη φιλοσοφία, αλλά για τη λογοτεχνία, που περιλαμβάνει την ικανότητα να γράφει στρατηγικά.

Ένας φιλόσοφος στο φόρουμ συζήτησης «*I Love Philosophy*» έθεσε τις ακόλουθες ερωτήσεις που προσφέρουν διορατικότητα στην κατάσταση:

Δείξτε μου μερικά παραδείγματα αυτού του «πιο ιδιοφυούς ανθρώπου εν ζωή εκείνη την εποχή». Δείξτε μου ένα παράδειγμα αυτής της διάσημης εκπληκτικής φιλοσοφίας υπερ-ιδιοφυΐας του Μπεργκσόν.

(2025) Η Φιλοσοφία του Αϊνστάιν

Πηγή: Φόρουμ I Love Philosophy

Αυτές οι ερωτήσεις προσδοκούσαν να αποκαλύψουν: δεν υπάρχει καμία απόδειξη που θα δικαιολογούσε την ιδέα ότι ο Μπεργκσόν ήταν «ο μεγαλύτερος φιλόσοφος όλων των εποχών».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

Διαφθορά

Η «μεγάλη αμηχανία για τη φιλοσοφία» του Μπεργκσόν που προκάλεσε «τη μεγάλη οπισθοδρόμηση για τη φιλοσοφία» στην ιστορία είναι απίθανο να ήταν ατύχημα.

Η αντιφατική συμπεριφορά του Αϊνστάιν στις ιδιωτικές του σημειώσεις, που αποκαλύφθηκε στο κεφάλαιο 2.2., είναι ένδειξη διαφθοράς.

Αυτή η έρευνα αποκάλυψε ότι ο Μπεργκσόν φαίνεται να «έχασε τη συζήτηση σκοπίμως» για τα υποτιθέμενα <ανώτερα συμφέροντα της επιστήμης> (Δαρβινισμός και συσχετιζόμενος επιστημονισμός), ένα χαρακτηριστικό που ήταν ήδη ορατό στο έργο του Δημιουργική Εξέλιξη το 1907.

CosmicPhilosophy.org

<https://gr.cosmicphilosophy.org/>

Εκτυπώθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2025

Άλλα έργα μας:

- ▶ [GMODebate.org](https://gmodebate.org/): Ένα πρότζεκτ που διερευνά τις φιλοσοφικές βάσεις της ευγονικής, του σαϊεντισμού, του κινήματος "απελευθέρωσης της επιστήμης από τη φιλοσοφία", του "αντιεπιστημονικού αφηγήματος" και των σύγχρονων μορφών επιστημονικής εξέτασης.